

צעד נוסף לתורת "פירות העץ המורעל"

החקיקה והפסיקה ממשיכות לעצב את זכויות הצדדים להליך הפלילי - מתלוננים, חשודים, עדים, נפגעים. לא מהפכה, אבל התפתחויות מעניינות, כמו חיזוק הלכת יששכרוב. המדינה לא מוותרת, והלכות אלזם ותורק ממתינות להחלטות בדיון נוסף

אורן גזל-אייל

בפני מקבלי ההחלטות הצהרה על הפגיעה בהם, והקנה להם זכות לקבל מידע על ההליך הפלילי ועל הנאשם. נפגעי עבירות מין ואלמות חמורה זכאים מכוח החוק גם להביע עמדתם לעניין עיכוב הליכים, הסדר טיעון, שחרור מוקדם וחנינה.

מגמה זו של הרחבת זכויות נפגעי עבירה והרחבת ההכרה באינטרסים שלהם נמשכה גם בשנה שחלפה. כך, חוק זכויות נפגעי עבירה (תיקון מס 5), התשס"ח-2008 שנחקק ביולי בשנה שעברה הרחיב את הזכות של נפגעי עבירות מין ואלמות חמורה למידע על הסדר טיעון המתגבש עם הנאשם, ואת זכותם לטעון כנגד ההסדר. התיקון קובע כי הנפגע זכאי לקבל מידע גם על פרטי הסדר הטיעון המתגבש (ולא רק על עצם האפשרות שיגיעו להסדר טיעון כפי שהיה בעבר), ולהביע עמדה גם על תוכנו של ההסכם האמור. כמו כן, על פי הגוטה המתוקן נדרש בית המשפט לוודא כי התביעה אכן נתנה לנפגע הזדמנות זו. גם בפסיקה ניכרת המגמה המרחיבה את זכותם של נפגעי עבירה להביע עמדתם בהליך. ברע"ב 10349/08 **מדינת ישראל נ' גנאמה** נקבע כי מכוח סמכותה הטבועה לנהל את ההליכים בפניה וסמכויות העזר שלה, רשאית ועדת שחרורים להיזמין לעדות את נפגע העבירה (או, במקרה של רצח, את בני משפחתו), למרות שחוק זכויות נפגעי עבירה

המשפט הפלילי הדיוני הינו תחום דינמי. מי שלמד תחום זה לפני כשני עשורים ימצא שינויים מפליגים בנתחים מרכזיים של המשפט הדיוני כגון דיני המעצרים, דיני החיפושים, מעמדן של זכויות נפגעי עבירה בהליך, פסלות ראיות שהושגו שלא כדין, היקפה ומעמדה של ההגנה מן הצדק ועוד. תהליך שינוי הדרגתי ומתמיד המשיך גם השנה, בחקיקה ובפסיקה של בית המשפט העליון. אין מדובר במהפכה, אך גם לא בקיפאון. לא ניתן כמובן ברשימה קצרה לסקור את כל ההתפתחויות בדיון מהתקופה האחרונה. לפיכך, ברשימה זו בחרתי בכמה סוגיות שבהן ניתן לאתר מגמות ברורות יחסית של הפסיקה בתחום הדיון הפלילי. הרשימה תציג סקירה ביקורתית של המגמות הבולטות בכמה מן הסוגיות שזכו להתייחסות הפסיקה בעת האחרונה.

ד"ר אורן גזל-אייל, מרצה בכיר ומומחה למשפט פלילי, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

מעמד עדים, מתלוננים ונפגעי עבירות

אחת המגמות הבולטות בחקיקה ובפסיקה של העשור האחרון היא חיזוק מעמדם של נפגעי עבירות, מתלוננים ועדים. חוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001 חיזק משמעותית את המעמד של האינטרסטים של נפגעי העבירות. החוק הכיר בזכות נפגעי העבירה להגנה בזמן ההליך הפלילי, הרחיב את ההגנה על פרטיותם בהליך, התיר להם להציג

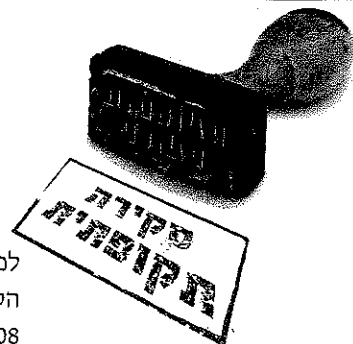

לפרטיות בהחלטה אם להיענות לבקשה. כדוגמה נר-
ספת למגמה זו ניתן להציג גם את ההחלטה בבש"פ
5881/06 **בניזרי נ' מדינת ישראל** שהגבילה את זכר-
תם של נאשמים לעיין בגליונות המרשם הפלילי של
עדים, והכפיפה אותה למבחן הרלוונטיות. החלטה
זו הפכה את מה שכונה "הלכת יחזקאלי" (בש"פ
4481/00 **יחזקאלי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נד(5) 245),
שבה נקבע כי נאשם זכאי לעיין בגליונות המרשם
הפלילי של כל עד המעיד מטעם התביעה.

החלטות נוספות של בית המשפט העליון מה-
שנה האחרונה משתלבות במגמה האמורה. בבש"פ
9711/08 **סיבוני נ' מדינת ישראל** התקבלה עמדת
המדינה שסירבה להעביר למורשע המבקש משפט
חוזר העתקים מקלטות של שיחות שערך עם מת-
לוננת, ואשר היוו חומר חקירה בעניינו. נוכח החשש

לה מקנה לנפגע רק זכות למסור את עמדתו בכתב.
בית המשפט מבהיר כי גם בהליך פלילי רשאי
בית המשפט להזמין את נפגע העבירה בשלב גזירת
הדין.

אותה מגמה ניכרת גם ביחס המשתנה לזכות נפ-
געי העבירה לפרטיות. אם בעבר היה מקובל להניח
כי זכותו של הנאשם לקבלת חומר חקירה תלויה
ברלוונטיות של החומר בלבד, גם אם החומר פוגע
בפרטיותם של אחרים, הרי שבשורה של החלטות
שניתנו בשנים האחרונות הלך וגדל המשקל שניתן
לזכות לפרטיות כשיקול נגד העברת חומר לנאשם.
כבר בבג"ץ 620/02 **התובע הצבאי הראשי נ' בית-
הדין הצבאי לערעורים**, פ"ד נז(4) 625, נקבע כי ככל
שהרלוונטיות של החומר שנאשם מבקש לקבל בחר-
מר חקירה קטנה יותר, כך גובר המשקל הניתן לזכות

לפגיעה בפרטיות, ההגנה נדרשה להסתפק בשמיעת הקלטות במשרדי התביעה. במקרה אחר – בש"פ 3099/08 **אברהמי נ' מדינת ישראל** – נקבע כי הימנעות המשטרה לאסוף חומר מסוים במסגרת חקירת הנאשם מהווה אינדיקציה לכך שאין מדובר בחומר חקירה, אף כאשר מדובר בחומר המצוי בידי המשטרה אך מתויק בתיקים אחרים. גם בבש"פ 7064/08 **מדינת ישראל נ' ברקו** נדרש בית המשפט לאיזון בין זכות העיון לזכות לפרטיות, וגם שם ידה של האחר-דונה היה על העליונה. באותו מקרה עיגן בית המשפט, הפעם בהרכב של שלושה שופטים, את העמדה

של השופטת פרוקצ'יה בבש"פ 2043/05 **מדינת ישראל נ' זאבי**, וקבע כי נאשם אינו זכאי לקבל לעיונו את כל האזנות הסתר שבוצעו למכשיר הטלפון שלו, אף שהוא היה צד לכל אותן שיחות, בין היתר בשל החשש לפגיעה בפרטיות של בני שיחו ואנשים נוספים.

בית המשפט מדגיש בהחלטותיו אלו כי בהתנגשות ישירה בין זכות הנאשם להליך הוגן לאינטרסים של נפגע העבירה, תמיד תגבר הראשונה. עם זאת,

ככל שתימשך מגמת חיזוקה של הזכות לפרטיות בהליך הפלילי, כך יגבר החשש מפני פגיעה משמעותית בזכות להליך הוגן.

זכויות החשוד לאחר מעצרו ופסלות ראיות

עד להחלטה בע"פ 5121/98 **יששכרוב נ' התובע הצבאי הראשי** נמנע בית המשפט מפסילת ראיות שהושגו שלא כדין, בהיעדר הוראת חוק מפורשת. בעניין יששכרוב נקבע כלל פסלות יחסי, שלפיו ראיה שהושגה שלא כדין תיפסל אם "קבלתה במשפט תפגע בהגינות ההליכים כלפי הנאשם – פגיעה שהיא משמעותית, לתכלית שאינה ראויה ובמידה שעולה על הנדרש". בקרב אלו שציפו לעיגונו של כלל הפסילה בפסיקה היו שמתחו ביקורת על מבחני המשנה לפסילת ראיות שנקבעו בעניין יששכרוב. בין היתר זכתה לביקורת קביעתה של השופטת ביניש כי "כאשר מדובר בראיה חשובה ומכרעת לתביעה

וכאשר העבירות המיוחסות לנאשם חמורות מאוד, הרי פסילת הראיה עשויה לפגוע יתר על המידה באינטרסים הנוגדים שעניינם לחימה בפשע והגנה על שלום הציבור ועל נפגעי העבירה". אף שמשקלו של קריטריון זה הושאר בצריך עיון, היו שחששו כי הלכת יששכרוב תגביל עצמה לעבירות טריוויאליות או לראיות שאינן הכרחיות להכרעת הדין, ולכן חשיבותה תהיה מוגבלת למדי. מבחינה זו, להחלטה בע"פ 1301/06 **עזבון המנוח יוני אלזם ז"ל נ' מדינת ישראל** חשיבות רבה, שכן במקרה זה נפסלו ראיות שהיו חיוניות להרשעה בתיק רצח.

אלזם הורשע בבית המשפט המחוזי ברצח בהתבסס על הודאות שמסר למדובבים ואחר כך לחוקרים. לאחר הרשעתו, ובטרם מסר עדות נגד שותפו לעבירה, הוא נמצא מת בתא המעצר מהרעלה. בערעור שנדון לאחר מותו, החליט בית המשפט העליון ברוב דעות לזכותו מן העבירה, לאחר שקבע כי יש לפסול את כל הודאותיו. הודאותיו נפסלו מכיוון שהמדובבים פעלו באופן שיטתי להבאיש את

ריחו של הסנגור בעיני הנאשם, והטעו את הנאשם בתיאור השלכות השימוש בזכות השתיקה. פעולתם הובילה את הנאשם לוותר על זכות השתיקה, בניגוד לעמדת סנגורו, ולאבד אמון בסנגורו. בכך הם פגעו שלא כדין בזכות השתיקה ובזכות ההיוועצות של הנאשם עם עורך דינו.

מעניינת במיוחד קביעת שופטי הרוב שגם הודאותיו של אלזם בפני השוטרים וגם השחזור שערך בפני השוטרים פסולים כראיה, מכיוון שאלו הושגו בעקבות התחבולות הפסולות של המדובבים. גם זוהי הכרעה חשובה. ברי כי אין מדובר באימוץ "תורת פירות העץ המורעל" האמריקאית, הפוסלת כל ראיה שיש קשר סיבתי בין השגתה לבין ההפירה החוקתית, אולם ניכר מהחלטה זו כי בית המשפט העליון אינו מסתפק בפסילת הודאות שהושגו במהלך החקירה הספציפית שבה נעשתה הפעולה הפסולה, אלא הוא מוכן לפסול גם הודאות שהושגו

בעניין תורק הפך בית המשפט העליון החלטה לפסול הודאה שמסר נאשם ברצח שנערך עימו הסכם עד מדינה, כאשר לאחר מסירת ההודאות הפך הנאשם את ההסכם, ועקב כך ההסכם בוטל

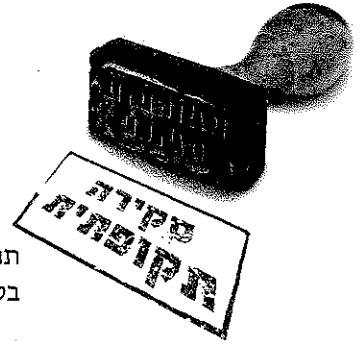

בהודאות אלו. בית המשפט קבע כי גם הודאה הנ- מסרת בתמורה למעמד של עד מדינה יכולה להיות הודאה מרצון טוב וחופשי, כנדרש בפקודת הראיות. טענת הנאשם כי ההודאה פסולה שכן היא הושגה באמצעות "פיתוי והשאה" נדחתה, כשנקבע כי אין בעצם קיומו של הסכם עד מדינה כדי לשלול את חופשיות הרצון במסירת ההודאה, כפי שאין בהבט- חות להקל במסגרת הסדר טיעון כדי לפגוע בתקפות ההודאה הנמסרת במסגרת ההסדר.

כמכלול, שני פסקי הדין הללו משקפים מגמה של החלשת יכולתו של בית המשפט לברר את העובדות למול חיזוק המעמד של הסכמות (כגון הסדרי טיעון והסכמי עד מדינה) בהליך הפלילי. מדובר בהסטת מרכז הכובד של ההליך הפלילי מהליך המתבסס על בירור שיפוטי להליך הסכמי, שבו התביעה היא שגר

אחר כך כאשר יש קשר סיבתי ישיר בין ההפרה לבין מסירתן.

מעניין לציין כי במקביל לפסק דין זה, שבו הפך בית המשפט העליון החלטה לקבל הודאה שהיוותה בסיס להרשעה בתיק רצח, ניתן גם פסק הדין בעניין תורק (ע"פ 1292/06 תורק נ' מדינת ישראל) שבו הפך בית המשפט העליון החלטה לפסול הודאה בתיק רצח. פסק הדין בעניין תורק עסק בהודאות שמסר נאשם לאחר שנערך עימו הסכם עד מדינה, כאשר לאחר מסירת ההודאות הפר הנאשם את ההסכם, ועקב כך ההסכם בוטל. בית המשפט המ- חוזי קבע כי ההודאות אינן קבילות, הגם שבהסכם שבוטל נאמר במפורש כי המדינה תורשה להשת- מש בראיות שיאספו נגדו אם הוא יפר את ההסכם. בית המשפט העליון הפך החלטה זו והתיר שימוש

תנת את הטון העיקרי. כנגד שתי ההחלטות הוגשו בקשות לדין נוסף שטרם ניתנה בהן החלטה.

שימוע לפני הגשת כתב אישום

אם בעניין הזכויות של נפגעי עבירה נראה כי מגמה דומה מאפיינת את הפסיקה ואת החקיקה, הרי שבעניין הזכות לשימוע לפני הגשת כתב אישום מורגש פער בין החקיקה וההנחיות היועץ המשפטי לממשלה המרחיבים זכות זו, לבין גישתו המצמצמת של בית המשפט.

עד לחקיקת סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי-לי [נוסח משולב], התשנ"ב-1982 לא הוכרה זכותו של נאשם לשימוע. בית המשפט קבע בשורה של החלטות לחשוד "אין זכות כי יישמע בטרם יחד ליט היועץ המשפטי אם להגיש נגדו כתב אישום"

(בג"ץ 3406/91 **בבלי נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד מה(5) 1). הכנסת ביקשה להקים זכות שימוע, אך נוכח ההתנגדות של משרד המשפטים להרחבתה, יצרה זכות טיעון מוגבלת מאוד בסעיף 60 האמור. הוראת הסעיף מכירה בזכותו של השוד לה-עביר לתביעה בקשה מנומקת להימנע מהעמדתו לדין, אולם זכות זו מוגבלת לעבירות פשע, להשודים שאינם במע-צור ולטיעון בכתב בלבד. בנר-סך, ההוראה קובעת מפורשות כי ההכרה בזכות לשימוע לא מקנה לחשוד זכות לעיין בחו-

מר הראיות לפני הגשת כתב האישום. דווקא היועץ המשפטי לממשלה, שמשדרו עמד בראש המתנגדים להרחבת הזכות לשימוע במהלך החקיקה, החליט בהנחיה מתוקנת משנת 2007 לאפשר שימוע מקיף יותר מזה המעוגן בסעיף 60א. על פי ההנחיה, הר-שות התובעת רשאית לאפשר לחשוד לדחות את השימוע לשלב שבו מתגבשת החלטה על הגשת כתב אישום (במקום להגיש טענותיו עוד לפני שהתיק נבחן בתביעה כאמור בחוק), לקיים את השימוע בעל פה ולהעביר לחשוד את עיקרי חומר הראיות (טי-עון לפני הגשת כתב אישום פלילי, הנחיה: 4.3001

להנחיות היועץ המשפטי לממשלה (כפי שעודכ-נה במאמר 2007)). אולם ההנחיה מקנה לרשויות התביעה שיקול דעת נרחב בהפעלת סמכויות אלו. מספר פעמים ניסו נאשמים לתקוף שיקול דעת זה, ובעיקר לתקוף את היקף חומר החקירה המועבר לעיונם לצורך השימוע. אולם בית המשפט העליון דחה בעקביות טענות אלו, בקובעו כי סעיף 60 אינו נדרש נוכח כללי הצדק הטבעי, אלא הוא זכות שיצר המחוקק, ולכן אין לפרשו בהרחבה (ראו למשל בג"ץ

2678/07 **קצב נ' היועץ המשפטי לממשלה** שם נד-חתי בקשת הנאשם לקבל חומר חקירה נוסף לצורך השימוע, ובג"ץ 4388/08 **שמואל נ' היועץ המשפטי ליי לממשלה**, שם נדחתה הבקשה לקבל את טיוטת כתב האישום לצורך השימוע). גישה זו של הפסי-קה, המכירה בלגיטימיות של "הפרקטיקה הגמישה" כפי שהיא כונתה בעניין **שמואל**, מעוררת קושי שכן

גמישות זו חותרת תחת התכ-לית של סעיף 60 שהיא "לי-צור הסדר אחיד בנוגע למתן זכות טיעון להשודים בפלילים בטרם הגשת כתבי אישום" (בג"ץ 3495/06 **מצגר נ' היועץ המשפטי לממשלה**). כששיקול הדעת של יחידת התביעה הוא כה רחב, והפרקטיקה כה גמישה, החשש שהזכות לשי-מוע תופעל בצורה שונה בשל מיהות הנאשם לא הוסר, גם אם ההנחיות עצמן אינן מעני-קות עוד במפורש מעמד מיוחד לקבוצות נאשמים מסוימות.

היבט נוסף של סוגיית השימוע שזכה להתייחסות נרחבת בפסיקה הוא ההשלכה של הפרת הוראות סעיף 60 על כתב האישום. במקרים רבים מורים בתי המשפט על ביטול כתב האישום שהוגש תוך הפרת הזכות לשימוע (תפ"ח 1138/05 (ת"א) **מדינת ישראל נ' ארד**; ת"פ 6984/08 (שלום ת"א) **מדינת ישראל נ' אנקר**), אולם ישנם מקרים שבהם נקבע כי די בקיום שימוע בדיעבד, לאחר הגשת כתב אישום, לשם תיקון הטעות (ראו למשל ת.פ. (ת"א) 40131/07 **מדינת ישראל נ' בן-רובי**). בית המשפט העליון טרם הכריע בסוגיה (לדין בנושא בבית המשפט העליון

כשיקול הדעת של יחידת

התביעה הוא כה רחב,

והפרקטיקה כה גמישה, החשש

שהזכות לשימוע תופעל בצורה

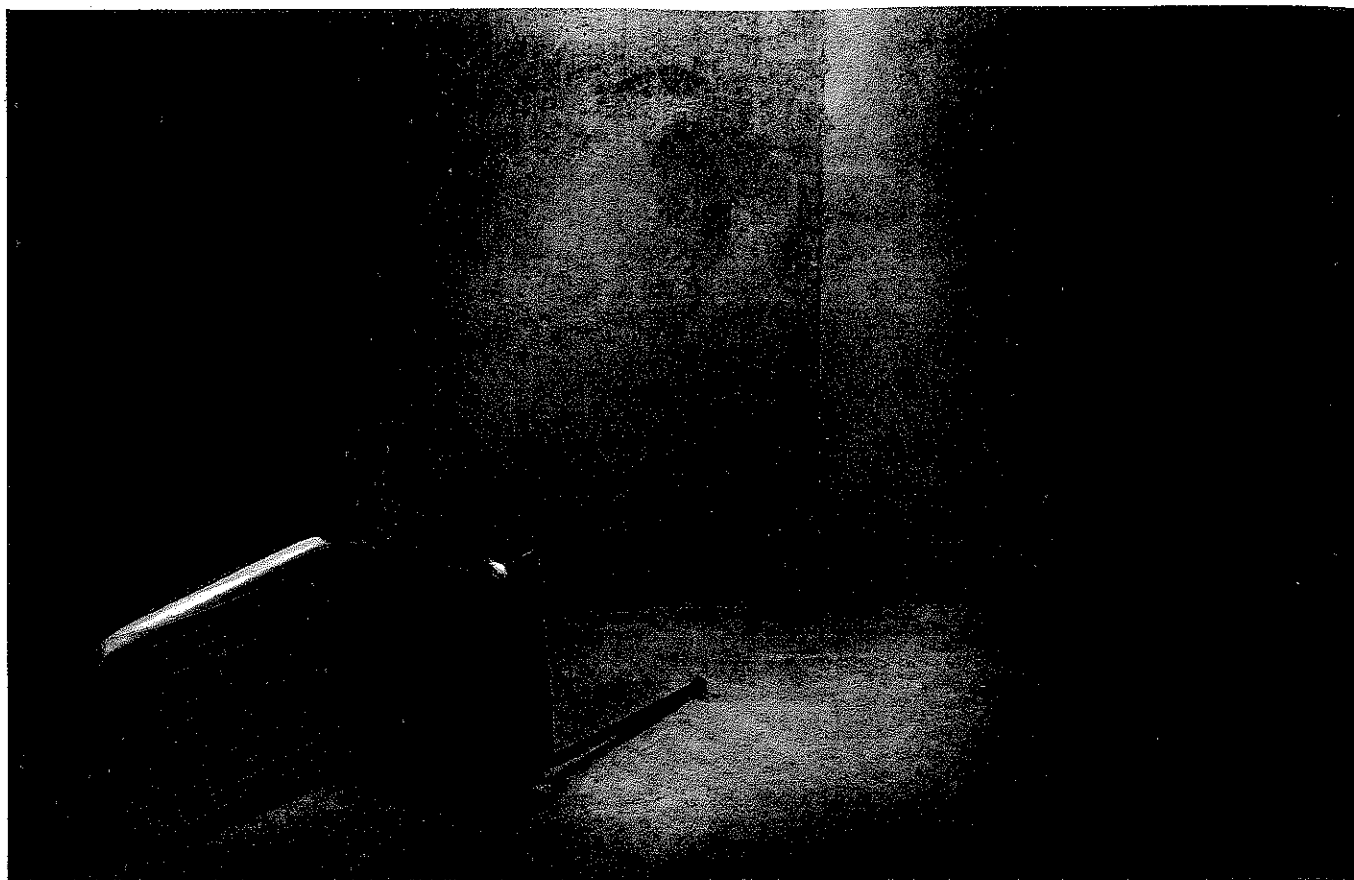
שונה בשל מיהות הנאשם לא

הוסר, גם אם ההנחיות עצמן

אינן מעניקות עוד במפורש

מעמד מיוחד לקבוצות

נאשמים מסוימות

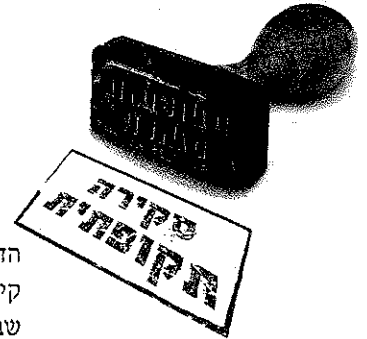

כוון לבצע" (ראו ע"פ (ב"ש) 6048/09 **מדינת ישראל נ' מוצטפא**). בית המשפט העליון קיבל את ערעור הסנגוריה, תוך ניסיון להתוות את הדרך בין הנחיות כלליות לענישה, שראוי שיצמצמו את הפערים הב-לתי מוצדקים בין עונשיהם של נאשמים בעבירות דומות, לבין החובה להבטיח כי הענישה תיקבע על בסיס אינדיבידואלי. גם בעבר התמודד בית המשפט עם הצורך להימנע מענישה תעריפית בדוגו בעביר-רות לפי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (ראו רע"פ 3674/04 **אבו סאלם נ' מדינת ישראל**), ולא במקרה. עבירות אלו נפוצות מאוד והשוני בין מקרה למקרה נראה לעיתים זניח, כך שהפיתוי לקבוע תע-ריף נוח ופשוט לשימוש שיבטיח אהידות בענישה בעבירות אלו הוא רב. אולם הקושי שמעוררת עני-שה תעריפית מעין זו רב גם הוא. ראשית, ענישה מוגדרת מראש – להבדיל מזו הנקבעת לפי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה – נוטה להיות מחמירה יתר על

ראו בש"פ 5310/07 **כשכאש נ' מדינת ישראל**). מכל מקום, גם כאשר נמחק כתב האישום אין מדובר בזיכוי, והתביעה רשאית להגישו מחדש לאחר קיום השימוע (ראו ע"פ (ב"ש) 5577/08 **ברמוכה נ' מדינת ישראל**).

איסור על ענישה תעריפית

האיזון בין הרצון להבטיח שרמת הענישה תהיה צפויה מראש ואחידה לבין עקרון האינדיבי-דואליזציה בענישה מעסיק גם כן את בתי המשפט והמחוקק בשנים האחרונות. כך ברע"פ 3173/09 **פראגין נ' מדינת ישראל** נדונה מדיניותו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע, שלפיה "העונש הראוי לאדם שנכנס ושוהה בישראל באופן בלתי חוקי, הוא עונש מאסר בפועל לתקופה של שלושה עד ארבעה חודשים. זאת גם כאשר אין לו הרשעות קודמות ואין ראיות על עבירות נוספות שהוא ביצע או הת-

ניתן להאריך את המעצר הראשוני ל-24 שעות בלבד. עוד קובע החוק המתקון כי מעצר יהיה לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש להשגת המטרה, ורק אם לא ניתן להשיג את מטרתו בדרך אחרת. בהקשר דומה, בוטלה בתיקון ההסמכה למעצר מניעתי לצורך הגנה על שלומו של קטין, הסמכה שהופיעה בחוק הישן.

הוראות נוספות בחוק המתקן קובעות חובת מינוי סגור לקטין עצור, חובה לקבל תסקיר מעצר כאשר מוגשת בקשה למעצרו עד תום ההליכים של קטין, ואיסור על מעצר עד תום ההליכים של קטין מתחת לגיל 14 (הוראה אחרונה זו מתבקשת נוכח האיסור הקיים על מאסר קטינים מתחת לגיל זה). החוק מביא גם לקיצור תקופות ההחזקה של קטין במעצר. לדוגמה, תקופת המעצר המותרת עד לסיום המשפט קוצרה מתשעה חודשים לשישה חודשים. כמו כן נוספה דרישה לדון מדי שלושה חודשים בתנאי השחרור של קטין שנמצא במעצר בית יותר מ-16 שעות ביממה.

התיקון מתייחס גם להוצאה של קטין למסגרת חוץ-ביתית לפני הודאה. בעבר די היה בבקשת קצין מבחן על מנת להורות על שליחת הקטין להסתכלות במעון למשך שלושה חודשים. כעת נקבע כי אם הקטין וסגורו אינם מסכימים להוצאה מן הבית, יש לבחון קיומן של ראיות לכאורה בפני שופט שאינו דן באישום.

סיכום

בעוד שהמשפט הפלילי המהותי זוכה ליציבות יחסית בשנים האחרונות, המשפט הפלילי הדיוני ממשיך להשתנות ולהתפתח בפסיקה ובחקיקה. מגמה אחידה אחת הבולטת בפסיקה ובחקיקה הינה חיזוק המשקל הניתן לאינטרסים של נפגעי עבירות ועדים בהליך הפלילי. בתחומים אחרים ניתן למצוא התפתחות מעורבת יותר, בלא מגמות ברורות.

הדרוש. שנית, למרות הדמיון בין המקרים, תמיד קיים גם שוני רלוונטי, אשר פעמים רבות נזנח מקום שבו הענישה מתבססת על הנחיה כללית. שלישית, ענישה המגבילה את שיקול דעתו של בית המשפט אינה מגבילה את שיקול דעתה של התביעה, שבכוחה תמיד להבטיח סטייה ממנה באמצעות שינוי העובדות, האישומים או הטיעונים לעונש במסגרת הסדר טיעון. בדרך זו חלק ניכר משיקול הדעת השיפוטי בענישה מועבר למעשה מהשופט לידי התביעה. לנוכח כל אלו יש לראות בחיוב את חששו של בית המשפט העליון מאימוץ תעריפים לענישה. עם זאת, ייתכן שבעתיד ייקבעו הנחיות לרמת הענישה על פי הוראות חקיקה, אם תאומץ הצעת חוק הערשין (תיקון מס' 92) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה) התשס"ו-2006. הצעת חוק זו, שכבר עברה בקריאה ראשונה, קובעת בין היתר כי לעבירות שונות ייקבעו עונשי מוצא העלולים להתפס כמעין תעריף לענישה על כל חסרונותיו.

חקיקה: הגנה על עדים ותיקון חוק הנוער

במהלך השנה האחרונה התקבלו שני חוקים מעותיים בתחום הדיון הפלילי. האחד, החוק להגנה על עדים, התשס"ט-2008, שמכוונו הוקמה הרשות להגנת עדים. מטרתו העיקרית של חוק זה היא להבטיח שיתוף פעולה של עדים עם רשויות החקירה. החוק מעניק לרשות החדשה סמכויות נרחבות להבטיח הגנה על עדים המצויים ברמת הסכנה הגבוהה ביותר, באמצעות תוכנית הגנה על עדים שיכולה לכלול שינוי זהות של העד, העתקת מקום מגוריו, סיוע לקיומו, סיוע באיתור מסגרות תעסוקה ולימוד עבודו, אבטחתו ועוד.

החוק החשוב השני שנחקק השנה הינו חוק הגנה על ער (שפיטה), ענישה דרכי טיפול) (תיקון מס' 14), תשל"א-1971. תיקון זה הביא לשינוי מהותי של הדין בעניין הליכי החקירה, המעצר והשפיטה של קטינים.

בין היתר, התיקון מחיל את חוק הנוער גם על מי שבגר, אם היה קטין בעת ביצוע העבירה (עד גיל 19 התחולה מלאה, ולאחר מכן חלקית). התיקון קובע גם כי ככלל, חקירת קטין חשוד שאינו עצור תתבצע בנוכחות הורה או קרוב אחר. הארכת מעצר של קטין בבית המשפט מחייבת נוכחות הורה, שאם לא כן

הדברים מבוססים על ההרצאה בכנס לסיכום שנת המשפט שניתנה ביום 15.10.09 בפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה